

CZIGÁNY ZOLTÁN

Az utolsó óvoda

Csak két óvodát ismertem, legfeljebb hármat, mert három évet rendszeresen elvégeztem az Attila úton, de aztán anyám, aki logopédus és ezáltal pedagógus volt, valahogy elintézte, hogy ne kelljen még iskolába mennem, úgyhogy egy évig még a Rózsadombra jártam Tántéhoz, a német óvodába, gyerekeim viszont kétszer négy évig éltek nappalanként a Virág árok utcainak nevezett gyermekmegóvóban, ami a Branyiszkó utcában van. Nem voltak könnyűek a reggelek: nővérem a Koszciuszko Tádé utcai iskolába ment, anyám talán még a főiskolára, de lehet, hogy már tanítani, apám a rádióba, de előbb nagyapám lepucolta a hótól valaki más autóját, és friss kiflit is hozott, utolsóként pedig én és a nagyanyám indulunk el az óvodába. Nem volt messze, a Vérmező túlsó oldalán, legfeljebb tíz perc, lassan megjárva az utat, de mi már a kapualjnál elakadtunk, mert feltételül szabtam minden reggel, hogy előbb menjünk be a trafikba, ami a házunk mellett volt, csak aztán vagyok hajlandó átkelni a Vérmezőn. Két öreg néni dolgozott felváltva a dohányboltban, mindketten ismertek már jól bennünket, az öregebb is, a szemüveges is, azt is tudták, hogy vagy egy negyven filléres frutti, vagy egy egy forintos műanyag katona, esetleg indián lesz az ára, hogy elmenjek az óvodába. Bár utólag lehet úgy is látni, hogy elkényeztetett gyerek voltam, azért nem szabad elfelejteni azt sem, hogy egy óvodásnak szüksége van a fruttiból nyert erőre, és a katonától kapott bátorságra, hogyha a Vérmezőn kell átvágnia az óvodához, minden reggel, előbb az úton és a villamossíneken, aztán a rácsos szemetesek mellett, amikből kiestek az apró hulladékok, a sildes sapkás, öreg csősz bácsi szurkálja föl hegyes végű botjára, aztán visszaszórja ugyanoda, aztán majd ősz elején még a lehullott leveleket is átdöfi, és ilyenkor egy óvodás is sajnálja kicsit, mert már ő is előre látja ennek a munkának a kudarcát, aztán tovább, a piros padok mellett, amikről csikokban pattogzott le a festék, a télen szalmaóriássá bugyolált két citrombokor vagy fa mellett, amelyek aztán nyáron semmilyenek voltak, és egyáltalán nem érett rajtuk citrom, végig a meghajló, ráncosra töredezett, szürke aszfaltúton, majd föl, a lapos fenyők között a csorba, fehér lépcsőkön, és végül át, az autók között az óvoda szép, díszes vaskapujáig, tudva, hogy sötét lesz már, mire édesanyja érte jön, s addig mennyi szenvedés vár rá, otthon pedig majd semmire sem marad idő, csak egy kakaóra, aztán a vacsorára, fürdésre, és már jön is a lefekvés, kezdődik minden előlről, és így már érthető a frutti vagy a katona, sőt talán kevésnek is látszik. Nagyanyámnak persze voltak ötletei, hogy

elfelejtsem a trafikot, talán takarékoságból, talán, hogy a két öreg néni ne nézze őt olyanak, aki ennyire elkényeztetni az unokáját, bár megnéztem volna, mennyire lettek volna ők elkényeztetve reggelente, ha előre tudják, hogy napközben majd bejön egy vevő, rendetlenkedni vagy kiabálni kezd, és ezért mindkettőjüknek, azaz az egész csoportnak, hosszú időn át égnék kell tartania a karját, míg fájni kezd, és azon is túl, de nagyanyám mindezt nem gondolhatta végig, mert nem tudta, hányszor tartjuk égnék a karunkat az oviban, ezért a Vérmező túlsó szélén, már az óvoda sárga épületével szemben, az átkelőnél álló ronda, szürke villanyoszlop tövébe elültetett egy futóbabot, hogy ahhoz siessünk minden reggel, s megnézzük mennyit nőtt. Így is ment ez egy darabig, a bab szépen tekeredett a csúnya oszlopra, míg egy reggel csak a villanyoszlop fogadott bennünket meztelenül, a babot a Vérmező gondos kertészei bizonyára kigyomlálták. A trafikos néni annyira sajnálkozott másnap, hogy már milyen rég nem kaptam fruttit vagy katonát, mintha tényleg égnék tartotta volna ő is a karját délelőttönként. Erika néni azért sokszor megsimogatta a fejem borzasztóan dohányoszagú kezével, ami jólesett, de nem kárpótolta várva várt anyámat. Különösen akkor nem, amikor véletlenül bekakiltam, de nem mertem szólni róla, mert láttam már, hogyan bánnak az óvónők a bekakilt gyerekekkel, hogyan üvöltenek vele, és hogyan rángatják, úgyhogy egész délután a kakin ültem, vagy a bal fenekemre billentem, vagy a jobbra, és végül, amikor megjött anyám, és elmondhattam neki, mi történt, nem hazavitt, hanem az óvónők szeme láttára be, a mosdóba, levetkőztetett, kiöblítette az alsógatyámat, megmosta a fenekemet, és csak aztán indultunk haza, de a kapuig károgtak a fülemben az óvónők: én nem értem, hogy miért nem szóltál, nem értem, komolyan nem értem, máskor ne csinálj ilyet! Máskor olyat csináltam, amiből én mindenképpen megtanultam, hogy igazat kell mondani, de talán anyám is és Erika néni is. Aznap reggel anyám vitt az óvodába, s amikor vetkőzés közben, a sietségtől kapkodó anyut huszadszor kérdeztem, hogy ugye, délben jön értem, nem délután, akkor végül, míg a benti cipőbe tuszkolta a lábam, rávágta, hogy igen. Ennek megfelelően, ebéd után szóltam is Erika néninek, hogy nem fekszem le, a kisasztal mellé ülök azzal a két-három gyerekkel együtt, akikért délben jönnek a szülei, s oda is ültem, bár Erika néni kicsit csodálkozott, hogy neki nem is szólt anyám, de hitt nekem, ahogy én is hittem anyámnak, aztán jöttek az egyik gyerekért, a másikért, a harmadikért, egyedül maradtam az asztalnál, szemben a kinyitható, vaslábú ágyakon fekvő óvodáscsoporttal, és a nagy csöndben elaludtam én is a széken. Mikor délután megjött anyu, hallottam, ahogy Erika néninek azt mondja: dehogyis, hiszen akkor szóltam volna, de szerintem eszébe jutott, hogy idegességében mit mondott végül, és mintha Erika néni is sejtette volna, úgy nézett ki, legalábbis. Otthon aztán megint alig maradt idő valamire, pedig mindent hosszasan szerettem csinálni. Ha lehetett, órákig álltam az ablaknál, néztem a 18-as villamosokat, és vártam, mikor jön újból a kedvencem, a 1313 jelű. Vagy Ildivel hasaltunk a padlón, és bámulhattam, milyen

ügyesen marokkózik, mert mikor én következtem, a második vagy harmadik pálcikánál megmoccant még egy, és megint ő jött, megint nézhettem hosszasan nővérem ügyes kezét. Ildikó zavarba tudta hozni a szüleimet egy-két határozott kijelentésével, például azzal, mikor elmondta, hogy az iskolában nemcsak kék papírba kötelező kötni minden füzetet, de mindegyikre csirkét kell ragasztani. Nem értette sem apám, sem anyám, micsoda dolog ez: talán jelük lesz a gyerekeknek az iskolában, akár az oviban?; de akkor még jobban csodálkoztak, mikor a nővérem azt is elmondta, hogy mindenkinek csirkét kell ragasztania minden füzetére. Nagy töprengésben telt el az este, míg végül valahogy kiderült, hogy címkéről van szó. Ildi az iskolában azt mondta, hogy az apukája sofőr, mert általában autót vezetni látta, azt hiszem, ez is került be a naplóba, és amikor a szüleit kereste otthon, megütögette a kisszoba ajtaját, majd bekiabált, itt vagytok?, apám pedig kiszólt bentről, nem vagyunk itt!, mire a nővérem megfordult, fölnézett nagyanyámra, és kijelentette, hogy nincsenek itt se. Később közforgalmi pilóta lett. Nagyapám, amikor még csak kezdett agy-érelmeszesedéses lenni, nemcsak mások Volkswagenéről takarította le a havat, de egyre alkalmasabb volt játszótársnak is, vagy a játék tárgyának, így nemegyszer futottam be hozzá a kisszobába, hogy tessék, gyógyszer, nagyanya küldi!, ő meg, már sosem tudom meg, játékból-e vagy öregsége miatt, bekapta a citrompótló tablettát, aztán nagyon savanyú arccal nézett rám. Szerettem nézni, ahogy a pamaccsal behabozza az arcát, aztán kinyitja a borotválkozókést, végighúzza arcán, s mikor kész van, a kemény, lila, homorú hátú szappanhoz nyúl, amiről később megtanultam, hogy timsó, és vérző arcához szoritja. Az előszobában két nagy, fekete, ívelt fémlemez védett bennünket a forró, fatüzelésű kályhától, hideg délutánokon, mikor megjöttem, ahhoz dugtam zokniban a lábam, s anyu ott emelte föl mellőlem a cipőmet, amit néhány napja vett nekem, miután egy ceruzával csiklandozva körberajzolta a lábam, nézte a talpát, összeillesztette a kettőt, majd megállapította, hogy az egyik cipőm nagyobb, mint a másik. Másnap reggel, mielőtt még visszavitte volna a boltba, bár a cseréhez érezhetően nem sok reményt fűzött, elmondtam neki, hogy van egy ovis társam, akinek ugyanilyen cipője van. Korábban csak azért nem szóltam, mert utáltam azt a gyereket, és elborzadtam, ha arra gondoltam, hogy félig az ő cipőjében jöttem haza. Anyu viszont nagyon örült, siettünk az oviba, hogy egyszer ott legyünk akkor, amikor mások is jönnek, meg is mutattam az undorító gyereket, éppen még ott volt az anyja is, az én anyám pedig elmondta neki a gyanúját, majdnem nevetgélt is hozzá, amíg az undorító gyerek anyukája undorítóan azt nem mondta, így történhetett, csak hogy ők már kidobták azt a cipőt. Azt hiszem, a jelem, a falevél határozta meg Attila úti sorsomat, mert hiába hímezte szépen, erőteljes, vastagodó szárral a törölközőmbe, a trikóimba, a zsákomba anyám vagy nagyanyám, azért mégiscsak levél volt, alapvetően őszi levél sugallatú, talán akként is volt felfestve vagy kitűzve valahová, és miért is örülne egy ovis az őszi levélnek, nem dob az, nem nap, nem mozdony és nem zászló,

csak a szomorúság jele, a Vérmezőn túl megint megnyíló óvodáé. Persze, a hatvanas évek legvégén kizárólag a bátor óvodáson múltott, mit hordoz majd szíve mélyén az iskola felé, összeaszott levelet-e vagy napocskát vagy tankot talán. Őszi délutánokon, a szétnyitható, kicsi tábori ágyon fekvé sokat hallgattam a repülőgépek csöndes, lassú, kicsit szomorú bűgását, éppen jó volt arra, hogy álomba ringasson, gondolom, légcsavaros utasszállító gépek lehettek, mert később már sosem hallottam hasonlót az égből. A mozdonyoknak sokkal erőszakosabb hangjuk volt. A Déli pályaudvart akkoriban kezdték átépíteni, de lehet, hogy előbb a metróállomáson dolgoztak, mindenesetre gőzmozdony még elég sok szuszogott a síneken. Ha elsétáltunk a pályaudvar felé, mindig meg akartam nézni a mozdonyokat, de tartottam a kétoldalt álló vas- és olajszagú szerelvényektől, pedig, ahogy előrementünk, a peron egyre vékonyodott, és mire elértük a mozdonyt, már szinte csak karnyújtásnyira volt, s mikor hirtelen, nagy sistersgéssel kiengedte a gőzt, rendszeresen bepisiltem. Aztán, ha volt időnk, villamosozni mentünk nagyanyámmal. Neki már nem kellett jegy, nekem még nem, úgyhogy fölültünk a villamosra, sosem adtuk át a helyünket, mert ő már öreg volt, én meg még kicsi, Kukutyinba utaztunk, vagyis addig mentünk föl-alá, amíg meg nem untuk. Mit sem tudtam róla, hogy néhány házon múltott csak, és majdnem történelmi óvodába jártam. Brunszvik Teréz 1828-ban Angyalkert név alatt, anyja budai házában, a mostani Mikó utca és Attila út sarkán nyitotta meg a Habsburg Monarchia első kisdédóvóját, emléktábla is hirdeti, csak akkor még nem olvastam. Tavasztól kicsit jobb volt az oviban is. Megszűnt a szörnyű, folyamatos öltözködés, rángatózás a vastag nadrágban, amihez bévül tapad a harisnya, a kabáttal való izzasztó küzdelem, mely során a kabátujjon átfűzőtt, csüngő kesztyűk közül legalább az egyik eltűnt, fölcsúszott valahová, viszont ki lehetett menni az udvarra, vagy kertbe, félig erre, félig arra emlékezem, valószínű, így is volt, az udvar egy, a Logodi utca felől leereszkedő üres telekben végződött, s azon talán fű is nőtt, úgyhogy elég messze mehettünk a napfényben óvónőinktől. Ezen az udvaron tetszett meg egy fiú, aki a nagyobbak csoportjába járt, én meg aznap az ő nyomában. Az udvarról vele mentem be ebédelni, nem a társaimmal, a nagyobbak termében egy asztalhoz ültünk, s már a második fogásra vártunk, amikor beszaladt Erika néni, megragadott dohányszagú kezével, és ahelyett, hogy kiabálni kezdett volna, úgy látszott, hogy nagyon örül nekem. Azt mondta, most már fejezzem be itt az ebédet. Nem emlékszem, hogy valamit játszottunk volna az udvaron, vagy egyáltalán szóltunk volna egymáshoz azzal a fiúval. Később érdeklődésem határozottan más irányba fordult, mert komolyan szerelmes lettem egy lányba, nem abba, amelyik állandóan csipkodott, pedig abba kellett volna, hanem abba a szép, szelíd, barna lányba, aki nem csipkodott, csak nézett néha rám. Apám kocsival többször föl vitt a Nap-hegyre, amikor egy gyerekzsúr után már tudtuk, hol lakik, lelassítottunk, és néztük az ablakokat. Lehet, hogy anyám is megérezte, mit jelent, hogy levél lett a jelem az óvodában, mert úgy döntöttek apámmal, megpróbálják elérni,

hogy ne kelljen még iskolába mennem, sikerült is, így kerültem a rózsadombi, német nyelvű magánóvodába. Azaz egy villába a Szemlőhegyi úton, melyben Tante foglalkozott velünk, utólag különösnek látszik, hogy még a keresztnévem sem árulta el, egyszerűen nagynéni volt, talán inkább a berlini fal napkelet felé eső oldaláról, de a papírba csomagolt fésűn szépen játszott a magyar himnusz. Rossz időben benn ültünk, a szőnyegen, az egykor jobban öltözött gyerekeket és tantékat látott polgári lakásban, jó időben kimentünk a kertbe, végre magyarul beszélhettünk, és tanulmányoztuk az összeragadt bodobács bogarakat. A szükség kényszerített arra, hogy egy év alatt annyit megtanuljak: bitte, Tante, ich muß hinaus! Azon viszont sokat tűnődtem, míg a félhomályban, Tante körül csücsültünk, a régi szőnyegen, s ő úgy ült közepén, egy kisszéken, mintha Tante Henne lenne, hogy amikor egyszerre a testrészeket és a számokat tanította, és mutatta is, hogy egy orrunk van, két kezünk, öt ujjunk, és két kezünkön tíz, akkor a hajhoz érve, miért kezdte remegtetni a kezét magasan álló, ősz haja mellett, miért rázta sűrűn és apró mozdulattal nemet intve a fejét, s miért mondta azt, hogy unendlich, úgy, mint aki nyomban beletévelyedik a végtelen felfoghatatlanságába. Ezen sokat gondolkodtam tíz, húsz, harminc évvel később, és mindig arra jutottam, hogy igaza volt az öregasszonynak, akárhonnán jött is, mert végtelen nincs, fejben föl nem fogható, de mégis ott van, Tante fején. Két évig jártam a Krisztina téri általános iskolába, s anyámnak lett igaza az évszázad elnyerésével, mert az óvodai levél már egy terepszínű öltözék része lett, nem mintha harciaskodtam volna, de megvédtem magam, vagyis ellenálltam. Mikor egy szakfelügyelő látogatott az osztályba, és negédesebb hangon, mint ami a Cicavízióból már megszokott volt, megkérdezte, hogy gyerekek, ki nem szeret iskolába járni?, és már majdnem besöpörte a sikert, már majdnem mondani kezdte, hogy ugye, bizony..., amikor én fölálltam, és ránéztem, tessék!, mondta meghökkenve a szakfelügyelő, én nem szeretek iskolába járni, mondtam, mintha azt jelentettem volna be, hogy ma hétfő van, köd, és ketten hiányoznak. Ül le, mondta gyorsan és kedvesen a tanító nénim, hogy rendezze a helyzetet. Nagyanyám csodálatos jelmezt készített farsangra. A nyaktól bokáig érő, zöld és piros krepp papír köpenyen arany és ezüst félholdak, csillagok, napok csillogtak, ahogy a magas, fekete kartonból csavart süvegen is, kezemben pedig igazi varázspálcát tartottam: biztos, hogy a leglátványosabb jelmez volt az osztályban. Csakhogy még a farsangi bál előtt némi civakodás támadt néhány fiú között a hátsó szőnyegen, valamelyikük ráesett egy púpos nejlonsákra, és kilapította benne az egyik lány jelmezét. Tényleg tönkrement, úgyhogy lett sírás, és lett büntetés is: a hátul tartózkodó fiúk nem vehették föl a jelmezüket délután. Én is hátul voltam, természetes élőhelyemen, hiszen a leghátsó padban ültem, mégis a verekedők közé vett a tanító néni, pedig csak néztem őket. A jelmezbálon a verekedő fiúk fehér ingben kergézték a padokon, a lányok meg csak ácsorogtak, és egymásnak mutogatták álöltözeteiket. Mikor már ezt is elutáák, mi pedig kiizzadtunk a futkározásban, hát-

ramentem a szőnyegre, elővettem nagyanyám csodálatos jelmezét, magamra húztam, és elkápráztattam vele az egész osztályt, még a tanító néni se szólt semmit. Másnap aztán, ma már értem, a szülők igazságérzetét elhozva az iskolába, és hozzáadva az eltítkolt irigységet, a fehér ingre kárhoztatott fiúk panaszt tettek a tanító néninél, hogy énnekem miért szabadott mégis fölvennem a jelmezemet? Vártam, mit mond a tanító néni, és ekkor nem csalódtam benne. Kicsit zavarba jött, aztán összeszedte magát, végignézett a fiúkon, és azt mondta: nem szabadott fölvennie a jelmezét. A szelíd, barna fiú eltakarta terepszínű bensőjét, ami eltakarta azt a nagy szívet, ami amúgy is látszott kívül. Akár egy novemberi erdőben, úgy hullottak a terepszínű belsőről a levelek, majdnem sírtam, mikor második végén leakasztottuk a kakukkos órát, és ott maradt a nyoma a falon. Az osztály másik terembe költözött, én pedig másik iskolába, ahová már nem hozta utánam a tízórait nagyapám a lobogó gallérjában, vagy nagyanyám, aki úgy kopogott be a terembe, hogy látszott rajta, csak a libatoll ecsetelő hiányzik a kezéből, és máris keni tovább a tepsit. Határtalan idő volt három évig az Attila úti óvodába járni, s határtalan, unendlich volt még az az egy év is Tantéval, de az iskolában, a második osztály végén, megéreztem, hogy elmúlnak a dolgok, ahogy lekerül a falról a kakukkos óra is, ami addig mindig csak körbe járt. Azt már nem is tudom, hol van az a nyolc év, amíg két, szintén évvesszességet nyerő gyerekemmel a Virág árok utcai óvodába jártam. Máshogy múlt az idő, de szerencsére kezdett más világ is lenni. Hasonló talán csak az volt, hogy ez az óvoda sem óvoda volt, ahogy az Attila úti több, összenyitott polgári lakásból lehetett kialakítva, fölötté tényleges lakókkal, a Szemlőhegyi úton álló villáról nem is beszélve, amely nem is akart óvodára hasonlítani, ez is egy villa volt a Rózsadomb másik oldalának alján, éppen Bárdossy Lászlóé egykoron, de mellette volt Gimes Miklóse is, és a közelben Nagy Imréé, mert erre felé csupa fasisztának és kommunistának volt villája, igaz, majdnem mindet kivégezték. A más világ persze, nem mindenhová jutott el azonnal, Zsófi bölcsődéjébe, ahová egy évig járt, biztosan nem mindjárt, mert amikor nagyszülei lakásában két kicsi baba civódott a kezében, azt kiabálta, dujva nanyát, amit kis ideig eredménytelenül igyekeztünk értelmezni, de végül megfejtettük, nem lehetett más, mint amit a bölcsiben hallott: a kurva anyját. Térdig ért nagyapjának, de mikor megbántódott, összeráncolta homlokát, kinyújtotta a karját mutatóujjával előre, úgy kiabálta: ijány! De a Virág árok utcai óvoda szeretettel teli és szép volt. Utóbbiról még részben Bárdossy úr tehetett, mert gyönyörű falépcsőt építtetett a villába, ami az emeletre vezetett, hátul csigalépcső kanyargott, akkor a cselédek, most a sáros lábú gyerekek számára, a kertben kis pajta állt a kinti játékok raktáraként, de csöpörgő eső idején be is lehetett húzódni fedele alá, és ott játszani tovább. Zsófi legjobban a mókuskereket szerette, és a gubancos fává vált orgonabokrot, amire sokféle módon föl lehetett mászni. Később a pajtát lebontották, az orgonafa kipusztult, azt hiszem a mókuskerek is kereket oldott, viszont új és izgalmas játékok kerültek a kertbe, például Matyi

kedvence, az az ismeretlen nevű mászóka, aminek két részét fényes acélrúd kötötte össze, s a végigcsúszó kapaszkodón csüngve, át lehetett lendülni és repülni egyiktől a másikig. Lányommal találtunk az óvodára, és az első látogatás után egyértelmű volt számomra, hogy ide kellene járnia Zsófinak, pedig még nem is tudtam, kik és hogyan fogják nevelni gyerekünket napi ébrenléte kétharmadában. Nem tartoztunk a körzethez, az óvoda vezetőjét, Vera nénit győzködtem, hogy micsoda remek dolog volna, ha fölvenné Zsófit mégis. Azt hiszem, már mikor meglátta, hajából összekötött szökőkúttal a fején, már akkor úgy döntött, hogy ki lesz írva a neve az ovi zöld kapujára. Pedig Zsófi először nem örült annyira, mint a szülei, sírt, Tünde kísérté az ablakhoz, hogy integessen, és egyáltalán nem volt hajlandó a vécére ülni, úgyhogy reggelente úgy búcsúztam: délben jövök pisiltetni. Néhány héttel később megkezdődött az a rajongásig fokozódó szeretet óvónénije, elsősorban Tünde, azaz Tunde iránt, mert Zsófi sokáig csak a mély hangrendű magánhangzókat használta, aminek következtében, évekkel később Tünde Londonba is meghívott magához minket, mikor ott dolgozott. Sorolhatók gyerekeim nevelői, akik mind jötevőik voltak: Réka, Alíz, Angéla, Gyöngyi, Klaudia és Éva néni és a dadusok, Ildikó, aki később boltos lett a közelünkben, s mi egy évtizeden túl is azt mondjuk, hogy átmegyünk az Ildikóhoz, pedig rég nem dolgozik már ott, Jutka néni és Teri néni, aki minden délben odahajolt gyerekeink fölé, hogy elvigye a tányért, de előbb még megkérdezte, eszöl még?: jórészt őket örökölte Matyi is, aki Zsófi búcsúzása után két évvel kezdett a Virág árok utcába járni, már a körzetbe tartozó kisgyerekként, bár akkor is azt szerettük volna, hogy ebbe az óvodába menjen, ha nem a Virág árok utca folytatásába, hanem Kukutyinba költözünk, s jó volt megint meglátni a házat, és hallani, ahogy Matyi trappol a lépcsőn fölfelé, és egy kvártot lefelé lépve énekel hozzá: cap, cap, cap. Mindketten imádták a kukoricafőzeléket, ami sehol másutt nem volt föllelhető, és Katának sem sikerült otthon leutánoznia. Zsófinak pöttyös bögre volt a jele, Matyinak házikó. Nem voltunk elfogultak az óvodával és az óvónőkkel szemben, például egy közeli iskolából, az első osztály előtti tájékoztatóról futva menekültünk ki feleségemmel, aztán inkább Pesthidegkútra, a Gyermek Házába íratunk be Zsófit, ahol az óvodához hasonló légkör fogadta, és ahová követte Matyi is. Mégis, ha a kisház és a pöttyös bögre otthonosságát érezték is gyerekeim, s nem fölfelé tartották a kezüket kollektív büntetésül, nem kiabáltak velük, nem rángatták őket, és nem voltak egyforma cipők sem a pad alatt, mégis volt valami alapvető dolog, ami ugyanaz maradt. Matyi mondta egyszer az anyukájának: jó az ovi, de én úgy szeretnék reggeltől estig veled lenni, mama.